

VINCZE ANDRÁS

Tükörcserepek

Mi a „különbség“?

Tatarozzák a szomszéd házát az udvarban, én is itt lakom, hátul. A KIK két öregot küldött e művelet végrehajtására. Az egyik a mester, a másik a kézaládogató. A mester hangos, kemény szavú, a segítője egész nap egy szót sem szól. Lehet, hogy nem néma, nem tudom, két napig szöszmötöltek, de száját ki nem nyitotta.

A mester egyre kiabált.

— Megszámoltad a vedret? Hárommal bele. Pali, hol a lupát? Pali, hozd ide a meszet. Pali ne ácsorogj, nem hallod? Siess Pali, siess, nem érek rá, megköt a cement! A Pali lehet hetvenéves, a mester is lehet annyi.

Haladnak szépen a munkával, látom. Régi kőművesek ezek, meglátszik ez már abból, ahogy kirakják a szerszámot, ahogy látszólag közömbösen meglekintik a végzendő munkát. Ifjú ember ilyenkor topog, méricskél, számol, ezek meg csak komótosan tesznek, vesznek s estig felszedik a konyha rothadt pallóját, kipucolják alatta a földet, kihordják a törmeléket, újratöltik, kiteglázzák s be is cementelik. Kész csuda, ahogy értik a dolgot. Hiszen ötven esztendőnél több ideje, hogy csinálják. Ezek már ott mentek a szegedi sztrájkmenetben a század elején, látták tizenkilencet, felépítettek egy egész városravaló házát, s elmalteroztak egy tehervonatnyi meszet.

Csak az nem tetszik, hogy a mester úgy palizza az idősebbet s annyit szalajtja. Jó szava miért nincs ennek az embernek? Mert az valami okból most csak az ő segédje? Hát ma ez nagyon szemetszúr, de az is lehet, hogy anyjira megszokta a mester a mesteries beszédet, a segéd meg a hallgatást, hogy ha szívükben barátok is, de dolgozni már csak így tudnak.

De azért hol itt a régi és az új világ közt a különbség?

Másnapra kijavúják a folyosót s meghagynak nekünk ingyen egy jó vedernyi oltott meszet, hemokot, s vagy harminc téglát. A Pali ugyan vinné mind a húzókocsira, de a mester nem engedi.

— Rakd oda a fal mellé, siess! Jó lesz beszogni azt a kis kertet.

Pali némán lerakodik s mennek. A mester elköszön. Mégis csak kikisérem őket s egy-két szóval talán bevilágíthatok a rejtélybe.

— Hány éve mester maga? Kérdem.

— Én? Nagyon nevet, hangja keményen és mégis vidáman csendül. — Éppen hét esztendeje.

Megdöbbenve nézek rá. Hiszen ez az ember megvan hetvenöt éves is. — Hogy lehetséges ez? Hiszen maga már nem fiatal ember. Vagy most tanulta volna a kőművességet?

— Dehogy dehogy. Hanem azelőtt nem adták ki nekem a mesteri levelet, mert már tanonc koromban szakszervezeti tag voltam s később vörös katona. Most mester vagyok.

— Hát ő? Intek a vén Pali felé, aki húzza a kiskocsit.

— Pali? Ő mester volt, de már húsz esztendeje nem dolgozott. Inkább vállalkozott, érti, én is jártam hozzá eleget.

Elment Pali után ő is s én egyre ámuldoztam. Hát itt a különbség!

Kánya

Kánya iszákos vénasszony, aki mocskos rongyaiban ül napközben az utak szélén és horgasujjú tenyerét alamizsnáért nyújtja.

Az összegyülekezett pénzt este valahol, ahol rejtőzködik megszámolja — mert pontos lakhelyét senki sem tudja — s reggel korán beviszi a trafikba vagy az első italboltban elissza. Csak rumot iszik. Van úgy, hogy semmit sem jövedelmez az emberek szánalma és reggelre nincs mit megolvasni és beváltani nagyobb címletekre. Ekkor károgó-vijjogó hangokat hallat és elterül jajveszékelve valahol egy lezárt redőny tövében. Kínózza az alkohol szomjúsága.

Messziről láttam Kányát, nem törődtem vele. Egyszer elem állt — én voltam soron —, hogy féldeci rumját biztosítsam. Egy forintot adtam neki, de ő gúnyosan pislogott rám és nem ment tovább. Nézett és károgó nevetéssel kérdezte. — Hát nem ismer meg? . . .

De, megismertem. Ez Gabnainé, a volt tanárom felesége, hajdani nagygazda lánya, aki Pesten járt felsőiskolába és otthon egy gazdag bácsmegyei faluban, minden legény szerette. Míg nem értejt Gabnai tanár úr, aki úgy vélte, megtalálta fizikai kísérleteihez a szükséges anyagi fedezetet.

Ez a Kányának csúfolt iszákos vénasszony az a széparcú negyvenéves tanárné, aki megejtette diákszívemet és egy László-napon, Gabnai tanár úr tulajdon lakásán, az előszobában reszkette megcsókoltam, miután a szépasszony három pohár likórt belémöntött és többször észvesztően rámnézett.

A kuláklányt mégsem fogadta be a „jó társaság”, hiába, paraszt volt. A vagyont elkísérletezte Gabnai tanár úr, aki sokáig nem vette észre sem előtte, sem utána, hogy felesége folytatja előző életét. Lassan elérkezett az az idő, mikor a tanári konferencia, titokban, Gabnai tanár úr mellőzésével, elhatározta, hogy felnyitja vak szeméit és választás elé állítja. Vagy lemond állásáról és ebben az esetben megtarthatja a rossz hírű asszonyt, vagy elválik tőle és érettségig végigviheti az osztályt.

Gabnai tanár úr elbörült a szörnyű valóság feltárására. Most is él valamelyik intézetben és horgas orrát bizonyára ugyanúgy szegi előre, mint mikor nevetet szőlította az osztálykönyvből. Feleségétől persze elvált.

Az asszony felment Pestre és egy napon bordélyba került. A háború alatt eltűnt, s most újra itt áll és fekete szemeiben mintha a régi tüzek villognának. Rongyos, bűdös, betegvérű, sovány, a tébolyodásig alkoholistá. Kánya. A szép Gizi, a falu gyöngye.

— Adjon még egy forintot, tudja már miért. Azért a csókért . . . Vihogva kunyerrált és az volt a baj, hogy nem akadt több pénzem. Mások is megnéztek bennünket és már szerettem volna továbbmenni. De Kánya makacsul az egy csók árát követelte. Odaadtam neki öngyújtóm s tanácsoltam, adja el. Eleresztett. Vihogva vánszorgott az aszfalton, jól láttam, egyenesen egy kis maszek óráshoz. Vállaltvontam.

Amit koldul, elissza. Mozgó szeméthalom már, de még van benne élet, akárcsak annak a letűnt világnak szemétdombjában, amelynek kis darab hulladéka ő csupán.

A konok emberről

egy népnevelő mesélt nekem. Már az ablak alatt hallotta, amint vitatkozik a feleségével:

— Beadja kend a gabonát, vagy se. Utoljára kérdem.

— Fogd be a szádat, Maris. Tudod, hogy száraz esztendő volt...

— Istenem, de megáldottál vele... A flaszer még szárazabb, ahogy az a népnevelő is mondta.

— Hallgass, elmenj előlem. Csapjon ebbe a rongyos világba a ménkü!

— Ha bele is csap, nem lehetünk utcacsúfja, hallja-e? Csak mi vagyunk még hátra! Ma van az utolsó nap. Török Károly is, az elnök hiába gyúrta magát. Tudja-e mi lesz ebből?

— Tudja a ménkü.

— Megbűrságotlák s még többet vetnek ránk. Ezt se bánja?

— Bánja a ménkü.

— Nohát csapjon magába, de én nem eszem magamat többet.

Maris, a feleség evvel kiment a szobából és alaposan bevágta az ajtót.

Kara István csendesen elmosolyodott. Szerette az ő harcias Marisát, ezért is vette el. Szerette, ha az élet zajlik. De most megkötötte magát, mert igazságtalannak vélte, hogy ami neki termett, azt ne adhassa mind el annak, akinek akarja. Ha demokrácia, akkor legyen demokrácia. Minden évben szörnyű háborúságokkal adta be a részét s kivált most, a rossz esztendőben végleg megkötötte magát. Inkább kettépepedek, morogta, de nem adok.

Ült az árnyékos szobában és kinézett az akácfára, anü porosan állt őrt a háza ejlott. Valaki elment alatta, nyikordult a kapu. Idejön. Ugyan kit hozhat a balvégzet ilyenkor?

Ismeretlen fiatalember lépett be, nyílt tekintetű, tiszta ruhában. Ezt nem ösmerem, állapította meg. No, majd elvállik, mit akar.

De csak ült a széken és hagyta, hogy a másik beszéljen.

— Aggyisten! Kara Istvánt keresem! — mondta az idegen.

— Itt van.

— Szabadi — nyújtotta erős kezét a fiatalember. Kezeltek. De Kara nem invitálta, üljön le. Még nem lehessen tudni, mire megy ki.

— Kazánkovács vagyok Szegeden. Most én jöttem magához szomszéd, — mondta a fiatalember és vidáman terpesztette szét lábát s a kalapját fejebűbjára tolta. Kara megnézte a kalapot.

— Aha...

— Hát igen. Nehéz ügy ez. Nem is erőltetem! — folytatta a kazánkovács.

— Azt nem is lehet.

— Persze, hogy nem. Hanem nagyon megsomjaztam az úton, azon az autóbuzson nincs guruló kocsmá. Kérnék egy pohár vizet.

Kara megkönnyebbülve állt fel. S intett. — Üljön le, úgy is sült eleget az autóbuzsban.

Kicsit nevettek ezen, aztán meglett a víz is. A kazánkovács szétnézett. — Van itt sok új holmi — jegyezte meg.

— Van — mondta röviden Kara és kezdte nem szeretni, hogy leültette a kovácsot. Nem estek ezek a fejüklágyára. Ám ő sem. De nem ám.

— Ha már eljöttem, valamű másról beszélgessünk. Hallottam, hogy volt egy kislánya, valami kétéves korában meghalt.

— Meg szegény ártatlan! — dörmögte Kara és barna arca szinte feketére vált.

— Ugyan miben halhatott meg egy ilyen kisgyerek, mikor a szülei biztosan szerették, mindene megvolt?

— Az Évike? — Kara letette nehéz öklét az asztalra, mint egy valóságos tanút. — Hát abban, hogy az inflációban valakik eldugták előle a gyógyszert. Sehol sem tudtuk megkapni. Hát abban. Hogy a fekete polkol égesse ki annak a gyomrát, aki elrejtette.

— Nagy dolog ez, Kara szomszéd. Még élhetne. Éppen II esztendő lenne. Lassan eladósorba kerülne. — Nagy dolog ez, ezzel a gyógyszerrel. Amit eldugtak. Pedig nem az övé volt. Mégha ő is gyártotta.

— Nem hát, üsse meg a ménkű. De ne beszéljünk erről.

A kovács felállt s megfogta kalapját. — Na, elmegyek, itt is jártam. S csak úgy melleleg megjegyezte. — Nálunk is kérnek kenyeret a gyerekek, otthon, hatan vagyunk. Hiába mondom nekik, hogy száraz, vagy vizes volt az esztendő! De hát ha nem lehet, hát nem lehet. Azzal ment is volna, de Kara meghökkenve mozdult. — Várjon csak. Hogy van ez? . . .

— Hogy volna. Akinek volna gabonája, az nem adja be s nekünk nincs. Nálunk szövet terem, nem mag.

Kara elborulva nézett a csizmája orrára. Erősen gondolkodott. Bizony, az ő búzája sem a gyárakban termett, az is itt kint a jószágú földeken. S ő nem adja be! — Hm! — Gyanakodva pislantott a fiatalemberre. De az szomorkásan nézett ki a kókadt akácra.

Kara váratlanul nagyot káromkodott. . . Szidta a gyógyszeres embert. Csudálatos is az emberi lélek, hogy kapcsolja egybe a különféle dolgokat.

Még váratlanabb volt, amikor kijelentette, hogy üljön le a kazánkovács, majd hívja a felcséget. Erővel húzta el az ajtóból és lenyomta a székbe.

— Maris. Maris! Nagyot hallasz-e?

Az asszony gyanús hirtelenséggel bepördült. Kara nagyot vágott az asztalra. — Hallgass ide. A gabonát beadjuk s még megtetézzük egy pár tyúkkal. Úgy van az, hogy kiki avval megy, amit termel. Itt a szerszám, ott a tyúk.

Na, ez a hasonlat jól ütött ki, mindhárman akkorát kacagtak, hogy egészen eliszult Kara konoksága.

Mikor beszélőképes lett Kara, komolyan nézett feleségére. — De azt mondom neked, ha pálfordulásomért egyszer is kinevetsz, hát az a ménkű . . .

Most a kovács kezdett kacagni. — Várjunk csak. Nem addig van az. Nem szeretjük a ménkűt, inkább sebesen befele a gabonával, még csak négyre jár az idő. Bent vannak az átvevők.

Kara maga ugrott teljesíteni az előkészületeket és a két gyerek, meg az asszony segítettek neki. Kint álltak már a kiskapuban, a kovács komolyan elővett egy kisedd jegyzőkönyvet és egy nevet kihúzott belőle. Aztán megkérdezte:

— Ennek a Szabó Sándornak mi baja volt a rézi pappal? . . .

Kara ámulva nézte a jegyzőkönyvet, bele is pislantott. Ott állt a neve már előzőleg két áthúzott között. Ez a Szabó szintén konok egy ember. De nem a beadásban, hanem a szántásban. Ugyan mifénének kérli ez a kovács, hogy mi baja volt Sándornak azzal a iszákos pappal? Egyre komorodó ábrázattal nézte a könyvecskét s végre megértette.

— Annak az volt, hogy a pap becsúdolta a nyilasoknak s azok elverték. — Hanem tisztelt testvér, mire való az a könyvecske s a kérdés? . . .

A kovács barátságosan vállára tette kezét. — Abban vannak a konok emberek s a kérdésekben a kulcsocskák, amivel szívüket nyitogatom. Mind emberséges magyar

ember különben, de hátha olyan, konokak. Ilyenkor vasárnaponként előveszem ezt a kis könyvet és nekivágok a falunak. Testvérek vagyunk, segítsünk egymáson, nem igaz?

Kezetráztak, a kovács elment, Kara meg bement. Léült a székére és határozottan ámuldozott. Ilyen emberek is vannak?

Aztán, mivel kicsit rászédettnek érezte magát, megrázta erős vállát. De később kiverte fejéből a csúf gondolatot. Határozottan ügyesnek ítélte a kovácsot s már a mosoly bújkált szemében. Amikor megtértek az átvevőhelyről, azt mondta a feleségének:

— No, Maris, most átballagok a komához. A Sándorhoz. Ott van az aranykulcsos ember, a könyvecskével.

Maris azt hitte, eszement az embernek. Csak nézte, hogy siet ez a Kara, majd a nyakát töri. Mintha csudalátásra igyekeznék.

JUHÁSZ OTTÓ

Üzenet . . .

Ma délelőtt a traktorgyárban jártam,
az igazgató ebédre invitált.

A nagyablakú, tiszta ebédlőben
halkan sűrögtek
a fehér bóbíták.

János bátyám mellett ültem éppen,
vasalt szalvétából

bontotta ki az ebédkenyeret,
s én mondtam neki büszkén-mosolyogva,
hogy láttam ám,

ahogy a kenyér született,

— izzadt parasztlak vágják Szentandráson.

— Nocsak, mondta

és huncutul hunyorgott

a drótkeretes szemüveg megett,

jövőre, öcskös, majd ha arra jársz,

már gép kaszál a parasztlak helyett. —

Az ebédidő után belezajdult

a külvárosba újra az üzem

és most formálja talán azt a gépet,

mellyel jövőre

Szentandrásnak üzen.